

Adrian Kaba 810930

Lunds universitet
Statsvetenskapliga institutionen

STVK01
VT 08

Handledare: Maria Hedlund

Stadsdelsreformen i Malmö

– En undersökning av deltagardemokratin i
lokalpolitiken

Adrian Kaba

Abstract

This work have intend to clarify the district reform in Malmö and its intentions maintaining democracy and civil participation, trough addressing the question if the reform have made democracy of participation a reality. Further have the work with starting in the district of Rosengård and Fosie examined the forms of civil participation with the purpose to clarify if this forms can be understood as forms of democratic participation. I have in this work made some interviews with a number of people and trough descriptive sources written about the different forms of civil participation to attempt to answer the questions of this work. I have as well discussed theories about civil participation and come to the conclusion that the city of Malmö have trough the reform open the political system for the form of democratic participation. However the reform is short of the democratic participation values and the forms of participation in the district of Rosengård and Fosie fulfil in different grades the criterions for the democratic participation. But the democratic participation in these districts is showing to be limited and defective.

Keywords: Local democracy, Malmö, District reform, Civil participation, Districts

Innehåll

1. Inledning.....	1
1.1 Val av undersökningsområde.....	1
1.2 Syfte och problemformulering.....	2
1.3 Avgränsningar.....	2
1.4 Definitioner.....	3
1.5 Metod och material.....	4
1.6 Teori.....	6
1.7 Disposition.....	6
2. Stadsdelsreformen.....	7
2.1 Syften och målsättning.....	7
3. Teoridiskussion.....	9
3.1 Deltagandedemokratis värdegrund.....	10
3.2 Den deltagandedemokratiska formen.....	11
3.2.1 Den deltagandedemokratiska formen som ett komplement till den liberala demokratin... 12	
3.3 Deltagandedemokratin och stadsdelsreformen... 13	
3.4 Kriterier för den deltagandedemokratiska formen i Praktiken.....	15
4. Deltagardemokratin i Stadsdelarna.....	17
4.1 Val av stadsdelar.....	18

4.2	Former för deltagande i Rosengård stadsdel.....	20
4.3	Former för deltagande i Fosie stadsdel.....	23
4.4.	Formernas deltagandedemokratiska art.....	26
5.	Avslutning.....	28
6.	Referenser.....	30

1. Inledning

Uppsatsens syfte har varit att besvara frågan om stadsdelsreformen i Malmö och dess intentioner, gällande medborgerlig deltagande och inflytande har möjliggjort deltagardemokrati i två av stadens stadsdelar. Då stadsdelsreformen har skapat tio horisontellt geografiskt administrativa organisationer (stadsdelsnämnder) med ansvar för ett antal av medborgarnas välfärdstjänster så som barn- och skolomsorg, äldreomsorg och fritid samt sociala sådana, har man skapat mindre enheter av kommunen för att man på närmare lokal nivå ska kunna avspegla folkviljans uppfattningar, levnadsförhållanden och förutsättningar. På detta sätt ska man få dessa aspekter att avspeglas i de politiska samt verksamhetsmässiga beslut som fattas kring den egna organisationen.

1.1 Val av undersökningsområde

Vi har inom den västerländska demokratin den senaste tiden beklagat oss över att människornas politiska deltagande, och därmed demokratin, försvagats. Folk i vår del av världen engagerar sig inte längre politiskt, eller de deltar inte i den demokratiska processen i större utsträckning. Människornas samhällsdeltagande brukar benämnas som en positiv sak. Genom att delta i samhället och i samhällsprocessen förstärker vi det civila samhället och de enskilda individerna. Därför har bl.a. den tidiga folkrörelsen och alla delar av den, även de politiska rörelserna, skapat upplysta, engagerade, initiativfyllda och välmående samhällsmedborgare. Med folkrörelsen har samhället och medborgarna förskaffat sig fördelar och privilegier i form av ett upplyst och demokratiskt välfärdsamhälle. Dock har mötet mellan medborgarna och deras förtroendevalda, mötet mellan väljarna och de politiska partierna, mer och mer kommit att handla om politiska jippokampanjer i anslutning till valrörelser. Politiken blir då inte en långsiktig opinionsbildning med medborgaren i fokus, utan istället en kortsiktig nyttomaximering för partier och medborgare.

Stadsdelsreformen i Malmö syftar till medborgerligt deltagande genom den parlamentariska modellen av indirekt representativ demokratin, då reformen, trycker på vikten av dialog mellan medborgare och förtroendevalda och vikten av medborgerlig påverkan och deltagande.¹ Därför har mitt val av undersökningsobjekt, för att empiriskt undersöka om

¹ Beslutsunderlaget till kommunfullmäktigemötet 21/6 1995 om stadsdelsreformen. Bihang 54 Bilaga A, Stadsdelsfullmäktige i Malmö, sidan 15-17).

deltagandedemokratin idéer fått praktiskt utformning inom ett existerande politiska system, som rent normativt öppnat upp för implementeringen av dessa idéer i verkligheten, landat på stadsdelsreformen.

1.2 Syfte och problemformulering

Arbetet kommer att undersöka om stadsdelsreformen öppnat upp för deltagandedemokratin och om den praktiska utformningen av deltagandet i stadsdelarna Rosengård och Fosie uppfyller de krav som ställs av den deltagandedemokratiska modellen. Därför lyder arbetets frågeställningar som följer:

Har man genom stadsdelsreformen möjliggjort deltagardemokrati?

Är formerna för medborgerlig deltagande i stadsdelarna Rosengård och Fosie av deltagandedemokratisk art?

Jag kommer att undersöka om stadsdelsreformen gett möjlighet till deltagandedemokrati och om man kan anse de försök som gjorts till medborgerlig deltagande i Rosengård och Fosie vara av deltagardemokratisk art.

1.3 Avgränsningar

Stadsdelsreformen handlar inte enbart om att stärka lokaldemokratin och medborgarinflytandet utan även om organisatoriska aspekter som möjliggör en helhetssyn och ett samarbete som på bästa möjliga sätt tar till vara på Malmöbornas skattemedel.² Då jag väljer att undersöka de demokratiska aspekterna av stadsdelsreformen kommer jag därför att begränsa mig till det som handlar om stadsdelsreformens demokratiaspekter och medborgarinflytande. Jag kommer med detta utgångsläge att hålla mig till reformens konstruktion, karaktär och utformning med en generell utgångspunkt och endast utgå ifrån enskilda stadsdelsnämnder (två stycken) då jag belyser formerna för deltagandet och dess art. Arbetet avgränsar sig också till att inte ge sig på att mäta resultaten gällande i vilken utsträckning medborgarna nyttjat formerna som öppnats upp för deltagande och hur mycket reellt inflytande och påverkan medborgarna fått i praktiken genom reformen och de olika

² Anders Rubin (s) – kommunalråd, protokoll från kommunfullmäktigemöte Malmö 15 juni 1995 nr 7 sidan 48

formerna för deltagande i stadsdelarna. Detta undersökningsfält kräver en egen behandling som belyser olika förutsättningar till inflytande och påverkande, och som tar hänsyn till olika gruppers personliga erfarenheter och skildringar och på vilken sett de kan se ut beroende på hur inflytandet och påverkandet tagit form. Mitt arbete kommer alltså inte att undersöka i vilken utsträckning medborgarna nyttjat dessa satsningar och inte heller gå in i att undersöka i vilken grad medborgarna fått reellt inflytande. Denna undersökning kanske ämnar en egen uppsats eller som en fortsättning av denna. Däremot kommer arbetet att beröra hur de olika formerna för medborgerligt deltagande ser ut och hur de fungerar.

Då stadsdelreformen åsyftar till medborgarinflytande genom den indirekta demokratin, dvs. genom representation, blir dialogen och kontakten mellan de förtroendevalda och medborgarna och medborgarnas deltagande i delar av den politiska processen en viktig metod för att realisera reformens mål om medborgarinflytande och delaktighet³. Därför kommer jag att gällande teoridelen begränsa mig till den deltagarriktade demokratiteorin då jag anser den teoretisk stå närmast stadsdelreformens syn på medborgarinflytande och demokrati. Min bakgrund i den lokala politiken i Malmö begränsar mig kanske något i mitt sökande efter sanningen. Att jag själv delvis har erfarenheter av det arbete som bedrivs i framförallt Rosengård stadsdel, gör att jag kan känna mig ”hemmablind”. Men jag har i så stor utsträckning som möjligt försök vända på det hela genom att istället nyttja de förkunskaper och de kontaktnät jag besitter i besvarandet av de frågeställningar arbetet ställer.

1.4 Definitioner

Här kommer en del begrepp som är centrala i arbetet och som förekommer både i de teoretiska delarna och kring stadsdelsorganisationen.

Liberala demokratin

Benämns i detta arbete som den indirekta formen av demokrati som bygger på den representativa modellen.

³ Se stycket längre ner 2.1 om stadsdelsreformens syfte och målsättning

Konkurrensdemokrati/Valdemokrati

Handlar om hur politiska preferenser blir en strikt produkt av konkurrerande viljor som anpassar sig till väljarnas önskemål, och som väljarna sedan tar ställning till genom val. Då väljarnas uppgift blir att endast tillsätta och avsätta politiska representanter.

Deltagardemokrati

Handlar om vikten av aktiva medborgare i politikens vardag och där försöken till påverkande i politiken är viktigt. Medborgarna reduceras inte endast till att avsätta och tillsätta politiska representanter.

Stadsdelsnämnd/Stadsdelsfullmäktige

Ett lokalpolitiskt organ med politiska förtroendevalda uppdelat efter ett geografiskt område som ansvarar för delar av den kommunala verksamheten för medborgarna inom dess geografiska ansvarsområde. Nämnden har en administrativ förvaltning under sig som är dess verkställande organ.

1.5 Metod och material

Uppsatsen kommer att handla om demokratiteori, alltså diskussionen om demokrati och deltagande och stadsdelreformens roll i detta. De empiriska delarna kommer att handla om att undersöka hur deltagandet i två av stadsdelarna ser ut och om formerna för deltagande i de två olika stadsdelarna uppfyller de krav deltagardemokratien ställer. Jag kommer med detta som utgångspunkt att göra en beskrivande analys över de former av deltaganden som finns i mina två valda stadsdelar och undersöka om de bygger eller inte bygger på den deltagardemokratiska modellen (Esaiasson, Gilljam 2003:150-151). Uppdelningen av källmaterial kan delas upp i kvarlevor av mänskliga aktiviteter och dels i olika berättelser om mänskliga aktiviteter, även kallad för vittnesuppgifter. I denna kategori av källor förkommer bla intervjuer, mötesprotokoll, nedteckningar, pressmaterial osv. (Esaiasson, Gilljam 2003: 304-305). Till min hjälp kommer jag att använda mig främst av intervjuer, anteckningar från de olika verksamheterna för medborgardeltagande, pressmeddelande, summeringar över deltaganden, arbetsordning från verksamheter och andra verksamhetsbeskrivningar, deltagandeförteckningar osv.

Jag har bland annat gjort en intervju med den politiska arkitekten bakom reformen i Malmö, Anders Rubin (s) samt två andra med reformens upprätthållare, tjänstemän i respektive stadsdel, Bodil Johansson och Siw Steneskog- Ek. Jag har även gjort en intervju med en lokalpolitisk representant, ordförande för Rosengård stadsdelsfullmäktige, Andreas Konstantindes (s). Dessa personer har svarat på frågor angående de normativa intentionerna med reformen och de konkreta deltagandeformerna ute i stadsdelarna. Vid sidan om dessa intervjuer refererar jag också till två andra personer, som jag dock inte gjort någon intervju med men som jag i min jakt på källor fört samtal med. Dessa är planeringssekreteraren i Fosie stadsdel Kenneth Öhman och nämndessekreteraren i Rosengård Billy Nilsen. Valet av dessa intervjupersoner har grundat sig på att de på ett eller annat sätt är eller har varit involverad i stadsdelreformen eller i det konkreta arbetet i stadsdelarna med att utveckla medborgardeltagandet. Dessa personer har i intervjuerna skildrat sin syn och sina erfarenheter gällande stadsdelreformen och arbetet i respektive stadsdel. De är någon form av "vittnen" som ska berätta hur saker och ting förhåller sig och bidra med information om hur verkligheten i det här fallet stadsdelreformen och arbetet med medborgardeltagandet ser ut (Esaiasson, Gilljam 2003:153-154). Naturligtvis måste dessa personer ses med källkritiska glasögon då det är deras syn på verkligheten som de skildrar. Antalet "vittnen" är inte många men min intervju med Anders Rubin (s) är en intervju med en person som har haft en betydande inflytandet på stadsdelreformen och de flesta av de jag intervjuat ute i mina stadsdelar har haft en aktiv roll i stadsdelarnas arbete med medborgardeltagande. Som en komplettering till dessa källor förkommer alltså även andra beskrivande källmaterial. Materialet som helhet är av dominerande kvalitativ karaktär och bygger i huvudsak på primära och beskrivande källor.

Gällande demokrati- teoridelen behandlas deltagandenaspekterna till stort genom deltagandedemokratin. En direkt koppling mellan deltagandet och lokalpolitiken hittas i Nilsson, *Till vilken nytta?*, Lund 2005. I de andra teoriböckerna som jag har hämtat mitt material ifrån diskuteras teorier utan någon direkt koppling till någon rådande politisk organisation, förutom Teorells, *Demokrati eller fåtalsvälde?* Uppsala 1998 som tar upp diskussionen om deltagande och dialog genom de partipolitiska aktörerna. När det gäller de metodologiska övervägandena och tillvägagångssätten har Esaiassons och Gilljams m.fl. *Metodpraktikan*, Stockholm 2003 varit till hjälp.

1.6 Teori

I den demokratiteoretiska diskussionen som utvecklats olika modeller för demokratin och dess organisering lyftes många gånger motsättningar fram mellan den representativa demokratin (liberala demokratin) och det mer deltagardemokratiska synsättet. Inom denna demokratiteoretiska diskussion identifieras olika typer av demokratimodeller. Det är i följande sfär, nedan beskrivet, som jag kommer att lägga min tyngd på gällande den normativa teoridiskussionen.

Bildandet av politiska preferenser handlar om en strikt produkt av konkurrerande viljor som anpassar sig till väljarnas önskemål, och som väljarna sedan tar ställning till genom val. Detta sätt att organisera den politiska demokratin på brukar kallas för *konkurrensdemokrati* (Karlsson 2003:214) men även *valdemokrati* då väljarnas uppgift blir att tillsätta och avsätta politiska representanter. Folkrörelsetraditionen är å andra sidan den konception som framstår som den "klassiska" och som kommer att kallas för *deltagardemokrati* (Teorell 1998:354). Dessa två tankeskolor handlar om att kanalisera individuella preferenser till kollektiva beslut. Men den deltagandedemokratiska modellen handlar också om att påverka utvecklingen av varje individs sociala och politiska förmågor (Teorell 1998:351-354).

Det finns företrädare inom den deltagardemokratiska skolan som har en skeptisk syn över deltagandets överlevnad i en representativ demokrati där demokratin underifrån ska kanaliseras i befintliga institutionella organ och byråkratiska processer (Warren och Habermas 2002:174, och Nilsson 2005:39). I diskussionen förekommer en rad olika aspekter som försöker hitta en väg för att lösa problemen med det demokratiska underskottet inom den representativa demokratin, och för att möjliggöra ett aktivt medborgerligt deltagande inom den representativa demokratin.

1.7 Disposition

Jag har lagt upp arbetet som sådant att jag först börjar med en förklaring till stadsdelsreformen, dess syfte och målsättning. Sedan kommer jag att i den normativa delen av arbetet gå igenom den deltagandedemokratiska modellen som jag anser passar för att teoretisera reformens mål och syfte (men även skriva något om den representativa -/valdemokratin). Denna modell kommer jag sedan även att använda mig av i min empiriska del när jag ska försöka besvara min frågeställning angående möjligheten till deltagardemokrati

genom stadsdelsreformen. Jag kommer genom detta att belysa olika aspekter kring deltagande och ta fram kriterier på den deltagandedemokratiska formen i praktiken för att operativt ge mig in med att undersöka om de typer av deltagande som ryms inom stadsdelsreformen och som arbetats fram i två av stadsdelarna kan uppfattas som deltagardemokratiska.

2. Stadsdelsreformen

Den 11 januari 1995 tillsatte kommunstyrelsen i Malmö en demokratikommitté med uppdraget att framlägga förslag på hur den kommunala demokratin kan utvecklas i Malmö. I denna kommitté valde samtliga partier i kommunfullmäktige att delta med undantag av Skånepartiet.⁴ I arbetet med att införa lokala politiska strukturer föreslogs tio lokala organ med benämningen stadsdelsfullmäktige. Dessa organ inrättas i tio geografiska områden som följer stadsdelsgränserna i Malmö. Genom detta har man infört två politiska nivåer, en kommuncentral och en lokal. Ansvarsområdet för stadsdelsfullmäktige omfattar verksamheter som kopplas till barn- och äldreomsorgen, grundskolan, individ och familjeomsorgen osv.⁵

2.1 Syften och målsättning

När man valde att inrätta lokala organ med benämningen stadsdelsfullmäktige ville man tydliggöra reformens målsättning att breda och utveckla det politiska deltagandet lokalt så att man också därigenom bidrog till att öka det demokratiska inflytandet över de lokala besluten.⁶ Syftet med reformen är att minska avståndet mellan styrande och medborgare och öka möjligheterna för enskilda till inflytande på det egna områdets förhållanden.⁷ Kommunalrådet Anders Rubin (s) har varit ansvarig för genomförandet av reformen och har vid ett tidigare skede jobbat med att för socialdemokraterna programmässigt skriva om det lokala partiets syn på stadsdelreformen. Han har genom sin roll haft en avgörande inflytande över reformens införande.⁸ Gällande stadsdelreformen och det politiska deltagandet menar Rubin att reformen som sådan haft som tanke att skapa naturliga kontaktytor mellan lokalpolitikerna och medborgarna. Genom att lokalpolitikerna själva bor i stadsdelen kan de i olika sammanhang insupa folkets åsikter. Man har via reformen varit ute efter en indirekt påverkan som

⁴ Beslutsunderlag Kommunfullmäktige 21/6 1995. Bihang 54 bilaga A, Stadsdelsfullmäktige i Malmö sidan 10

⁵ Beslutsunderlag Kommunfullmäktige 21/6 1995. Bihang 54 bilaga A, Stadsdelsfullmäktige i Malmö sidan 6

⁶ Beslutsunderlag Kommunfullmäktige 21/6 1995. Bihang 54 bilaga A, Stadsdelsfullmäktige i Malmö sidan 10

⁷ Beslutsunderlag Kommunfullmäktige 21/6 1995. Bihang 54 bilaga A, Stadsdelsfullmäktige i Malmö sidan 8

⁸ Intervju med Anders Rubin (s) Malmö stadshus 7 maj 2008

medborgarna kanske inte alltid själv märker eller ser.⁹ Även dialogen mellan de förtroendevalda och medborgarna är viktiga utgångspunkter för reformen.¹⁰ Genom reformen har man öppnat upp för att dialogen och kontakterna mellan politikerna och medborgarna dragits ner från de kommuncentrala nivåerna, som många gånger, kanaliserades via media, genom radio, tv och debatter och som för det mesta sköttes av heltidsengagerade politiker, till den mer lokala nivån. Med stadsdelsreformen kom man fram till att man genom inrättningar av lokala nivåer i den kommunala organisationen bättre skulle kunna ta tillvara på de erfarenheter och lokala kunskaper som fritidpolitikerna besatt.¹¹

Reformen ska alltså vara ett verktyg som ska användas för att öppna upp den politiska organisationen på lokal nivå för medborgerlig påverkan och inflytande. Det är den lokala stadsdelsfullmäktige som ska välja formerna för att möjliggöra ett ökat medborgarengagemang och det åligger dem också att ha ett särskilt ansvar för att den lokala befolkningen ges möjlighet till ett demokratisk inflytande. Detta ska ske genom arbetsformer som med lokal variation anpassas för möjliggörandet av detta.¹² Det behöver alltså inte nödvändigtvis vara så att medborgarna direkt känner att de kunnat påverka lokalpolitiken genom sina lokalpolitiker. Det viktiga i detta sammanhang är att det visat sig, när man frågat lokalpolitikerna själva, att de själva ansett att de genom dialogen med medborgarna, sina bekanta, grannar och liknande fått lite bättre underlag för att fatta kloka beslut. Detta är ett sätt då medborgarna indirekt får påverka lokalpolitiken¹³

Medborgarnas preferenser bör avspeglas i politiken om demokratin ska fungera bra. Det är det som är uppdraget för demokratin. Men det är naivt att tro att man via det politiska systemet ska få alla helt tillfredställda med systemet. Samma sak gäller för stadsdelsreformen. Stadsdelsreformen kan vara mycket framgångsrik även om medborgarna inte upplever det så.¹⁴ Själva metoderna för att öppna upp den politiska organisationen för medborgarengagemang skall alltså utformas genom att stadsdelsfullmäktige inleder en dialog med befolkningen¹⁵. En annan utgångspunkt i reformen är att indelningen i geografiska områden ska vara identitetsstärkande, därigenom ska medborgarna kunna uppleva

⁹ Intervju med Anders Rubin (s) Malmö stadshus 7 maj 2008

¹⁰ Beslutsunderlag Kommunfullmäktige 21/6 1995. Bihang 54 bilaga A, *Stadsdelsfullmäktige i Malmö*, sidan 15-16.

¹¹ Intervju med Anders Rubin (s) Malmö stadshus 7 maj 2008

¹² Beslutsunderlag Kommunfullmäktige 21/6 1995. Bihang 54 bilaga A, *Stadsdelsfullmäktige i Malmö* sidan 16

¹³ Intervju med Anders Rubin (s) Malmö stadshus 7 maj 2008

¹⁴ Intervju med Anders Rubin (s) Malmö stadshus 7 maj 2008

¹⁵ Anders Rubin (s) – kommunalråd, protokoll från kommunfullmäktigemöte Malmö 21 juni 1995 nr 8 sidan 113

stadsdelarna som naturliga och som en del av sin egen identitet. Närhetsprincipen ska också öppna upp för goda kontakter mellan medborgarna och den politiska församlingen. Beslutsfattarna skall få bättre kunskaper om de lokala behoven och därmed främja effektiviseringen i resursanvändningen.¹⁶ Politikerna ska alltså inta rollen som lokala befolkningsföreträdare. För att man ska främja de lokala politikernas roll som lokala befolkningsföreträdare förutsätts att politikerna som väljs till stadsdelsfullmäktige själva bor i stadsdelen så att man därigenom kan öka kunskapen om de lokala behoven och öppna upp för goda kontakter mellan medborgarna och de politiska församlingarna.¹⁷ Stadsdelarna ska vara öppna och hindren, samt trösklarna för medborgarna att ta kontakt ska vara så låga som möjligt så att stadsdelarna också gärna kan jobba med att försöka locka fram åsikter som annars inte hade kommit fram.¹⁸ Stadsdelarnas demokratiarbete handlar om att genom deltagardemokratin förse de förtroendevalda med bra beslutsunderlag. Själva beslutsgången är dock valet vart fjärde år där de politiska partierna ställs inför ett ansvarsutkrävande. De förtroendevalda måste kunna representera alla i befolkningen och inte endast de som gör sin röst hörd. Man kan inte förvänta sig att de förtroendevalda fattar beslut grundat endast på det som ett antal medborgare, de som mest aktivt gjort sin röst hörd, tycker är rätt.¹⁹

3. Teoridiskussion

I den här delen av arbetet kommer den teoretiska demokratidiskussionen att ske. Är grunden för den demokratisyn som speglar stadsdelreformens politiska systemutformning den deltagardemokratiska synen? För arbetets fortskridande är det viktigt att i detta sammanhang försöka att teoretiskt gå igenom den deltagandedemokratiska formen av demokrati och dess värdegrund och försöka se de delar av den som kan appliceras i den rådande liberala formen av politisk organisering, som dominerar det politiska systemet i västvärlden. Med den liberala demokratin menas den representativa demokratin. På vilket sätt den liberala formen av demokrati kan kompletteras med det deltagandedemokratiska synsättet är också viktigt att diskutera för att kunna förstå stadsdelreformen som sådan. Avslutningsvis kommer jag med hjälp av litteraturen på området föra ett resonemang om de praktiska kriterierna för deltagandedemokratin utformning i den representativa modellen som jag sedan kommer utgå ifrån i besvarandet av min andra frågeställning.

¹⁶ Beslutsunderlag Kommunfullmäktige 21/6 1995. Bihang 54 bilaga A, Stadsdelsfullmäktige i Malmö sidan 3, 17

¹⁷ Beslutsunderlag Kommunfullmäktige 21/6 1995. Bihang 54 bilaga A, Stadsdelsfullmäktige i Malmö sidan 15

¹⁸ Intervju med Anders Rubin (s) Malmö stadshus 7 maj 2008

¹⁹ Intervju med Anders Rubin (s) Malmö stadshus 7 maj 2008

3.1 Deltagandedemokratins värdegrund

Det deltagandedemokratiska värdet som Lundquist tar upp i sin bok (Medborgardemokrati och eliterna, Lund, 2001), fast i termen av medborgardemokrati, placerar jämlikheten i centrum. Med den följer solidariteten, friheten och rättvisan som viktiga grunder (Lundquist 2001:179). Deltagandedemokratins värde bygger på mellanmänniskt löfte om ömsesidigt engagemang och empati som i princip blir en moralisk skyldighet för medborgarna, där solidariteten (omsorgen om varandra) är en grund (Amnå 2003:108). Den politiska demokratin kan endast fungera genom den enskilda medborgarens engagemang, där engagemanget bidrar till öppenheten i det politiska systemet (Lundquist 2001:154, Nilsson 2005: 173). Det finns dock ett krav på en viss samhällig kontext för att deltagandedemokratins ska kunna fungera. I denna ligger medborgarnas möjlighet att delta i samhällslivet som en effekt av att ett antal grundläggande behov säkerställts medborgaren. Ett ansvarsfullt samhälle tillgodoser medborgarnas sociala som ekonomiska behov. Detta skapar möjligheter för medborgarna att skaffa sig en rimlig sysselsättning och ett samhälle som inriktas på social harmoni och undvikande av konflikter (Lundquist 2001:155).

För att en politisk beslutsdemokrati ska fungera förutsätts ”demokrati som livsform” och vice versa. Lundquist menar att det måste föreligga någon form av ekonomisk demokrati som en förutsättning för ett medborgardeltagande i den politiska beslutsdemokratin (Lundquist 2001: 156). Lundquist delar upp samhället i tre samhällssystem, politiskt, ekonomiskt och socialt. Han menar att det är farligt för den politiska demokratin om t.ex. det ekonomiska systemet skulle ”äta upp” de andra. Det är det politiska systemet genom det politiska beslutet som bör ha den avgörande makten att i slutändan avgöra konflikter mellan systemen (Lundquist 2001: 156). Det grundläggande empiriska problemet är huruvida ett demokratiskt system kan fortleva med stora ekonomiska klyftor. Kan demokratin existera i ett system där den deltagandedemokratiska jämlikhetens värden nämligen friheten, solidariteten och rättvisan, äts upp av ett ekonomiskt system och där en stor minoritet står utanför både välfärdsstatens och marknadens välsignelse.

Därför blir det en viktig målsättning för deltagandedemokratin att verka för minskade inkomstklyftor (ekonomisk demokrati) då detta skapa förutsättningar för ett mer allmänt politisk deltagande (Lundquist 2001:175). Alltså går den politiska jämlikheten som är

grundläggande för det deltagandedemokratiska värdet endast att uppnå genom att de sociala och ekonomiska systemen skapar en viss grad av jämlikhet, annars är det ingen faktisk politisk jämlikhet utan bara en formell sådan (Lundquist 2001: 181). Deltagandedemokratis värde består också i medborgarnas självförverkligande som följer i den politiska jämlikhetens fotspår. Medborgarnas deltagande i politiken skapar klokskap, självkänsla och personlig karaktärsutveckling och bygger på principen om alla människors lika värde. Politiken blir ett medel för mänsklig utveckling och individuell frigörelse. Därför blir ett brett folkligt deltagande i det politiska livet ett centralt demokratiskt argument (Amnå 2003:110, Teorell 1998: 354).

3.2 Den deltagandedemokratiska formen

Den deltagandedemokratiska formen skulle kunna sägas vara motpolen till de mer elitistiskt orienterade formerna av demokrati t.ex. *konkurrensdemokratin* som tveklöst är av representativ karaktär. Deltagandedemokratin har däremot både ett representativt så som direktdemokratisk funktionssätt. Den deltagandedemokratiska formen handlar inte om vilken beslutsform som ska tillämpas, utan det är försöken till påverkan som är det viktigaste, och påverkan kan uppnås genom indirekta som direkta försök (Nilsson 2005:31). Det innebär att det inom deltagandedemokratin inryms både de som vill ha så mycket direktdemokrati som möjligt och de som vill att medborgarna skall engagera sig i politiken, men att de avgörande besluten ändå fattas av valda representanter (Esaiasson & Westholm, 2006:10). Deltagandet är av naturliga skäl flerdimensionellt, men alla deltagandeformer har en gemensam grundtanke vilket alltså är att få en påverkansmöjlighet (Teorell 2003:337-338).

Politisk deltagande som ett sätt att påverka är även tillsättandet och avsättandet av politiska företrädare (*Valdemokrati*). Det finns så att säga olika deltagandeformer, men den deltagandedemokratiska tankeskolans företrädare betonar vikten av aktiva medborgare delaktiga i politikens vardag, (Karlsson 2003:214). Denna distinktion mellan att medborgarna endast reduceras till att tillsätta och avsätta politiska företrädare, och att medborgarna aktivt deltar i politikens vardag är viktigt att göra när man ska se deltagandedemokratin så som den är. I början när intresset för medborgarnas politiska aktiviteter väcktes av samhällsvetarna på 1960-talet var deltagandet genom val, medborgarnas beslut att rösta eller att inte rösta, den avgörande frågan inom deltagandeforskningen. Deltagandeforskningens historia är dock i mångt och mycket historien om att utvidga deltagandebegreppet, så som det skett i olika steg till de former vi idag

känner till (Esaiasson & Westholm 2006:12). Ytterligheterna i resonemangen gällande deltagandet utgörs av å ena sidan av dem som vill ha minimalt folkligt deltagande (Det elitistiska idealet, *konkurrensdemokrati*) och å andra sidan de som vill ha maximalt folkligt inflytande (Det direktdemokratiska idealet). Där emellan finns ideal som betonar vikten av medborgerligt engagemang inom den representativa demokratin, om det så är via partipolitiken eller via andra typer av politiskt engagemang (Esaiasson & Westholm 2006:11).

Beroende på under vilka villkor man deltar, eller snarare beroende på varför man deltar, så står man inför två beslutssituationer. Deltar man för att påverka då finns ansvaret hos de valda representanterna, men deltar man för att själv fatta beslut, t.ex. genom folkomröstningar, ja då finns ansvaret i det egna kollektivet (Esaiasson & Westholm, 2006:11). Samma åtskillnad gällande påverkansförsök finns hos Teorell (Teorell, 2003: 338). Teorell menar att fokus bör ligga på relationerna mellan deltagarformerna som han delar upp i *påverkandeförsök*, *direkt deltagande* och *politisk samtal*. Dessa deltagarformer är beroende av vilket försök till påverkan man är ute efter. Alltså är man ute efter direkt påverkan eller påverkandeförsök? T.ex. menar Teorell att valdeltagandet kan vara mindre resursstyd än t.ex. politikerkontakter, men å andra sidan kan sådana kontakter skapa en större påverkansmöjlighet och att man genom kontakter kan tänkas få en större responsivitet på sina synpunkter/åsikter än genom det direkta valdeltagandet (Teorell, 2003: 338).

3.2.1 Den deltagandedemokratiska formen som ett komplement till den liberala demokratin

Som tidigare påpekats anser inte deltagandedemokratin beslutsformen som det avgörande, utan det viktiga för deltagandet är just *försöket till påverkan*. Den liberala demokratin roll är att skapa konstitutioner, lagar och lagförstärkande mekanismer som underlättar den representativ parlamentarismen och som ser till så att rättsäkerheten, rösträtten, yttrandefriheten och mötesfriheten garanteras (Stokes, 2002:28). Med detta blir den liberala demokratin öppen för deltagande. Om mötesfriheten, rösträtten, yttrandefriheten och demonstrationsrätten är viktiga delar av den liberala demokratin och dessa friheter och rättigheter i grunden handlar om demokrati, då är också demokratin öppen för deltagande, även om den inryms inom den representativa modellen. Att delta i demokratin är att rösta, demonstrera, bilda föreningar och skapa möten, samt på andra sätt manifesteras åsikter på.

Men med deltagandet kan också kraven på att deltagandet uppfattas som meningsfullt och vara förknippat med inflytande komma. Detta kan innebära problem för den representativa demokratin (Jarl, 2003 :132). Kravet kan innebära en förflyttning av makt och befogenheter från politiskt ansvariga till de deltagande brukarna, eller att de deltagande inte nöjer sig med att påverka den egna verksamheten utan också försöker påverka den övergripande politiska processen (Jarl, 2003:139). Det är i sig inte helt avgörande för den deltagandedemokratiska modellen att få det direkta inflytandet eller att man måste uppfatta påverkandet som ett direkt inflytande.²⁰ Genom att acceptera att det avgörande beslutandet fattas av förtroendevalda och att påverkandet sker indirekt behöver heller inte, t.ex. som Anders Rubin påpekat,²¹ medborgarna nödvändigtvis själv märka eller känna av att de kunnat påverka lokalpolitiken. Det viktiga är att medborgarnas preferenser återspeglar sig i de beslut som de förtroendevalda fattar. Själva det politiska beslutsfattandet för medborgarna är valen, då de väljer att fortsätta ge förtroende för en viss politik eller att avsätta sina förtroendevalda.

3.3 Deltagandedemokratin och stadsdelsreformen

Genom att analysera det normativa ställningstagandet gällande stadsdelsreformen, i de beslutsunderlag som kommit till kännedom via kommunfullmäktige i juni 1995²² och genom stadsdelreformens syften och målsättning, skulle man kunna svara på frågan om reformens norm uppfattas som deltagardemokratiskt. Det viktiga är att säkerställa om stadsdelreformen normativt sett uttalar sig för att öppna upp politiken och den kommunala organisationen för den deltagandedemokratiska formen, samt om reformen bygger på den deltagandedemokratiska värdegrunden. Alltså, är de deltagardemokratiska värdena tydligt preciserade och definierade? Är deltagardemokratin en uttalad intern norm? (Badersten, 2006, kapitel 4, om intern norm).

Om man utgår från det deltagandedemokratiska värdets politiska jämlikhetstanke som en central grund för deltagandedemokratin, innebär det att demokratin som livsform blir ett etablerat tankesätt i samhället. Med detta kommer även krav på ekonomisk och social jämlikhet som alla är starkt sammanflätade med varandra och går inte att särskiljas åt i

²⁰ Se föregående stycke. 3.1 Deltagandedemokratin

²¹ Intervju med Anders Rubin (s) Malmö stadshus 7 maj 2008

²² Beslutsunderlag Kommunfullmäktige 21/6 1995. Bihang 54 bilaga A, Stadsdelsfullmäktige i Malmö

praktiken (Lundquist 2001:180). Det deltagardemokratiska funktionssättet förutsätter som tidigare skrevs en viss samhällelig kontext, med jämlikhet i alla tre samhällssystemen. Stadsdelsreformen tar inte upp dessa aspekter i sitt normativa ställningstagande. Det grundläggande värdet för deltagandedemokratin är inte definierad som ett mål, och problematiken med 2/3- dels samhället, där en minoritet står utanför denna jämlikhet och där de ekonomiska klyftorna är stora (Lundquist 2001:174-175), berörs inte av stadsdelreformen.

Utgångspunkten för stadsdelsreformens försök att minska avståndet mellan styrande och medborgare och öka möjligheterna för enskilda till inflytande på det egna områdets förhållanden,²³ behandlar deltagandet utifrån den representativa demokratin. Alltså att de huvudsakliga avgörande besluten fattas av valda representanter (Esaiasson & Westholm 2006:10) och att man genom den representativa demokratin breddar och utvecklar det politiska deltagandet lokalt så att man därigenom bidrar till att öka det demokratiska inflytandet över de lokala besluten.²⁴ Det innebär att man uppfyller deltagandedemokratin *påverkandesyfte*. Det politiska deltagandet handlar om försök att indirekt vinna politisk inflytande genom att försöka påverka de som har ansvaret för politikens utformning (Teorell, 2003:325). Stadsdelreformen trycker på vikten av att politikerrollen i den lokalpolitiska arenan ska uppfylla de krav på lokalbefolkningsföreträdare som ställs i form av ökad kunskap om de lokala behoven och goda kontakter mellan politiker, politiska församlingar och medborgarna. Genom detta ska de få bättre kunskaper om de lokala behoven.²⁵ Detta är ett sätt att närmare göra den politiska processen för medborgarna vars preferenser ska speglas i de beslut som fattas. De instrument som dykt upp för genomförandet av deltagandet via stadsdelreformen kan sägas tjäna syftet att medverka till en ökad demokratisk aktivitet bland medborgarna. Stadsdelreformen möjliggör på detta sätt ett ökat incitament för medborgerlig delaktighet i den lokala politiken.²⁶ Att stadsdelsreformen ska användas som ett verktyg för att öppna upp den politiska organisationen för medborgerlig påverkan och inflytande på lokal nivå genom möjliggörandet av ett ökat medborgarengagemang²⁷ innebär att medborgarna blir delaktiga i politikens vardag, något som deltagardemokraterna lägger stor vikt på (Karlsson, 2003:214). Det indirekta påverkandet som man varit ute efter med stadsdelsreformen²⁸ återfinns som ett av de försök till påverkan som inryms i deltagardemokratin (Teorell,

²³ Se Beslutsunderlag Kommunfullmäktige 21/6 1995. Bihang 54 bilaga A, Stadsdelsfullmäktige i Malmö s.8

²⁴ Se Beslutsunderlag Kommunfullmäktige 21/6 1995. Bihang 54 bilaga A, Stadsdelsfullmäktige i Malmö s.10

²⁵ Se Beslutsunderlag Kommunfullmäktige 21/6 1995. Bihang 54 bilaga A, Stadsdelsfullmäktige i Malmö

²⁶ Intervju med Anders Rubin (s) Malmö stadshus 7 maj 2008

²⁷ Se Beslutsunderlag Kommunfullmäktige 21/6 1995. Bihang 54 bilaga A, Stadsdelsfullmäktige i Malmö s 16

²⁸ Intervju med Anders Rubin (s) Malmö stadshus 7 maj 2008

2003:325). Genom att stadsdelsfullmäktige inleder en dialog med befolkningen när det gäller utformningen av deltagandet²⁹ så ställer inte reformen några krav på hur utformningen av deltagandet ska se ut utan överlåter det till fullmäktige att i dialog med medborgarna själva utforma.

Även om stadsdelsreformen öppnar upp politiken och den kommunala organisationen för den deltagandedemokratiska formen och att själva formen för deltagandedemokratin är identifierbar i stadsdelreformen, kvarstår problemet med att deltagandedemokratin värde inte finns preciserad i stadsdelreformen. Reformen är inte som sådan ett politiskt helhetssystem och den har inte heller som syfte och målsättning att minska de ekonomiska och sociala klyftorna för att skapa politisk jämlikhet så som deltagandedemokratin förutsätter. Stadsdelreformen kan ihop med ett politiskt system som bekämpar de ekonomiska klyftorna och de sociala problemen, öppna upp för en faktisk politisk jämlikhet och inte bara för en formell sådan (Lundquist 2001: 181). Reformen ensamt uppfyller dock inte den deltagandedemokratiska värdegrunden, och man kan därför säga att vi genom stadsdelsreformen inte har en uttalad deltagandedemokratisk norm.

3.4 Kriterier för den deltagandedemokratiska formen i praktiken

Av det teoretiska resonemanget finner vi två grundläggande krav för den deltagandedemokratiska formen. Krav på *delaktighet i politiken* och *påverkandesyftet*, som kan ske i indirekt som i direkt form, är två kriterier på deltagandedemokrati. I den indirekta formen av påverkande syftar påverkandet till att överföra medborgarnas preferenser till de politiska beslutfattarna, antingen genom sammansättningen av representanter, *valdemokrati*, eller genom att påverka deras beslutsfattande. I de mer direkta formerna av påverkande deltar medborgarna fysiskt i den politiska beslutsprocessen där påverkandet sker genom direkt medverkan och inte genom folkvalda. (Nilsson 2005:50). Då stadsdelreformen via stadsdelsfullmäktige bygger på den representativa modellen är den *indirekta formen* av påverkande ett av kriteriet för deltagardemokratin. Dock är *Valdemokratin* som en indirekt form av påverkande inte möjlig att utgå ifrån på stadsdelsnivå då den lokala sammansättningen av representanter inte sker utav medborgarna utan av de politiska partierna. Att erbjuda den direkta formen av politisk påverkan, genom folkomröstning, ligger

²⁹ Anders Rubin (s) – kommunalråd, protokoll från kommunfullmäktigemöte Malmö 21 juni 1995 nr 8 sidan 113

inte heller i stadsdelsreformens uppdrag och kan inte se som ett alternativ i den deltagardemokratiska praktiken på stadsdelsnivå. Men en del av det *direkta påverkandet*, som också är ett av kriterierna, sker genom olika sammanslutningar av medborgare i olika verksamheter där den representativa makten delegerat en del av sin makt kring verksamheterna till dessa sammanslutningar (Jarl 2003 :131). I Den indirekta, representativa synen av deltagande uppfyller medborgaren sin demokratiska roll genom *påverkan inför beslutsfattande*, som också är ett av kriterierna. Det är genom den demokratiska processen som beslut skapas och förverkligas (Nilsson 2005:41). Det är här stadsdelreformen genom sin representativa form av lokaldemokrati skapar förutsättningar för stadsdelsnämnderna att arbeta lyhört och kompetensaktigt med att förverkliga och kanalisera medborgarnas referenser och åsikter till de förtroendevalda i stadsdelsfullmäktige.

Då man i den representativa modellen utgår från de indirekta formerna av påverkande i skapandet av deltagandedemokrati, på t.ex. stadsdelsnivå, och utesluter *valdemokratin* som ett sätt att göra detta på, kvarstår alltså möjligheten till påverkande genom *former som breddar och möjliggör påverkandet inför beslutsfattandet* som ett av kriteriet (Nilsson 2005:41). Kriterierna på deltagande som jag kommer att utgå ifrån i min undersökning, gällande i vilken utsträckning de typer av deltagande som ryms inom stadsdelsreformen och finns i stadsdelarna kan uppfattas som deltagardemokratiska, utgår i *huvudsak* från den *indirekta formen* som beskrivits ovan. Om man utgår från den stora maktutredningen och dess lista som Nilsson tar upp (Nilsson 2005:46) så kallas den stora demokratin den som innefattar kontakter med offentliga institutioner. Där kan man röna fem olika former av politisk deltagande.

1 Kontakter med politiker, tjänstemän organisationer, massmedia osv. **2** Partiaktiviteter, medlemskap i något parti, deltagande i partiarbete, uppbärande av förtroendeuppdrag. **3** Manifestationer av olika slag, t.ex. bojkott, namninsamling. **4** Protester av mer militanta slag som strejker, olagliga protester. **5** Rösta i allmänna val (Nilsson 2005:46). Samma dimensioner av politisk deltagande görs av Adman, (2006:168) med undantag för protester av mer militanta slag.

Det viktiga med stadsdelreformen som tidigare skrivits är att breda och utveckla det politiska deltagandet lokalt, och då är inrättandet av lokala organ en viktig del av detta.³⁰ Organet som

³⁰Beslutsunderlag Kommunfullmäktige 21/6 1995. Bihang 54 bilaga A, Stadsdelsfullmäktige i Malmö sidan 10

fick sin benämning stadsdelsfullmäktige fick som särskild ansvar att ge den lokala befolkningen möjlighet till demokratisk inflytande. Detta skulle utformas genom att stadsdelsfullmäktige inledde en dialog med sin befolkning.³¹ Så kontakterna mellan medborgarna och stadsdelsfullmäktige och dess förvaltning innefattas i stadsdelreformen. Genom detta kan man utgå ifrån att stadsdelreformen uppfyller kraven på att vara en ”stor demokrati”.

Kopplingarna mellan maktutredningens former av politiskt deltagande och stadsdelreformens praktiska deltagandeutformning måste dock förtydligas innan man kan använda sig av dessa kriterier i praktiken. I vilken utsträckning kan man påstå att stadsdelreformen öppnat upp för möjligheten till t.ex. manifestation, eller medlemskap i partiorganisation? Vilka konkreta former i stadsdelarnas demokratiarbete kan sägas syfta till att ge medborgarna dessa möjligheter? Eller har stadsdelreformen, genom inrättningen av lokala organ, möjliggjort deltagande i form av röstning i allmänna val eller manifestationer? Naturligtvis kan inte detta arbete klargöra dessa kopplingar. Därför blir utgångspunkten i de kriterier jag ska använda mig av *medborgarnas kontakter med politiker, tjänstemän och stadsdelförvaltningen*. Ska jag undersöka de former av deltagande som öppnats upp av stadsdelreformen ute i stadsdelarna så måste jag utgå ifrån det arbete stadsdelfullmäktige och dess förvaltning ansvarar för. Om stadsdelreformen t.ex. öppnat upp för lokalt partipolitisk aktivitet bland medborgarna kan inte jag svara på, då denna form av aktivitet ligger utanför stadsdelfullmäktiges ansvar, och är snarare de politiska partiernas ansvar. Tanken är inte att jag ska bedöma deras arbete eller andras, utan bedöma det arbete som sker i stadsdelarna egna regier.

4. Deltagardemokratin i Stadsdelarna

Så här långt har vi kunnat konstatera att stadsdelreformen, även om den inte uppfyller det deltagandedemokratiska värdet, ändå öppnat upp den kommunala politiken för den deltagandedemokratiska formen.

Vidare har vi genom kriterier för den deltagandedemokratiska formen också en utgångspunkt i hur den deltagandedemokratiska formen kan se ut i praktiken. Med denna utgångspunkt har vi alltså ett analysverktyg som hjälper oss att känna igen den deltagardemokratiska formen i praktiken (Esaiasson, Gilljam m.fl. 2003: 151-152) och som jag kommer att använda mig av i

³¹ Anders Rubin (s) – kommunalråd, protokoll från kommunfullmäktigemöte Malmö 21 juni 1995 nr 8 sidan 113

mina valda stadsdelar. Är de former av försök till medborgerlig deltagande och inflytande som gjorts i dessa stadsdelar av deltagardemokratisk art?

4.1 Val av stadsdelar

Anledningen till att jag valde två stadsdelar är inte för att ge mig in på en komparativ undersökning. Syftet är inte alltså att jämföra respektive stadsdelars deltagandeformer, utan snarare är uppgiften att beskriva respektive stadsdelars former av deltagande för att undersöka om de kan benämnas vara av deltagardemokratisk art. Antalet två är för att begränsa mig i det omfång av former som annars blir aktuella att undersöka om man valt ut fler stadsdelar.

Valet av Fosie - och Rosengård är för att undersökningen ska utgå ifrån två stadsdelar med någorlunda samma förutsättningar. Genom att undersöka formerna för deltagande i Fosie och Rosengård får vi någorlunda likartade stadsdelar, gällande sociala, ekonomiska och utbildningsmässiga förutsättningar hos de medborgare som det medborgardeltagande arbetet ska rikta sig till, och utgå ifrån. För att förstå formerna som dessa två stadsdelar utvecklade i sitt arbete med medborgarinflytande och deltagande är det viktigt att förstå deras förutsättningar.

Dessa två stadsdelars befolkningsansvar riktar sig mot mestadels resurssvaga och marginaliserade grupper. Dessa aspekter kring det politiska deltagandet tas upp i Carter & Stokes,³² Nilsson, Lundquist m.fl. där politisk jämlikhet eller brist på politisk jämlikhet lyfts upp som viktiga aspekter gällande medborgerlig deltagandet. Det är också i det här sammanhanget viktigt att betrakta detta när vi åskådar formerna för medborgardeltagandet i respektive stadsdel. I diskussionerna lyfts problematiken med hur resursstarka medborgare i högre utsträckning än mindre resursstarka medverkar i olika deltagarformer och hur ojämlikheter i ekonomiska, sociala och utbildningsmässiga hänseende skapar politisk ojämlikhet (Nilsson 2005:18). Den materiella ojämlikheten och den ojämna maktfördelningen försvårar en jämlik beslutsprocess. Stora delar av medborgarna exkluderas från den politiska beslutsprocessen medan man ger rika och andra resursstarka medborgare en oerhörd stor makt i politiken (Brighouse 2002:54-55).

Genom att välja dessa två stadsdelar får vi två stadsdelar med någorlunda liknande förutsättningar som utgångspunkter i sitt arbete med medborgerligt deltagande och medborgarinflytande. Genom detta kan vi också illustrera deltagandedemokratin

³² Democratic and inequality, Harry Brighouse part 1:2

begränsningar och funktionssätt i det så kallade 2/3- dels samhället dvs. hur de olika medborgar- och deltagandearbetena i stadsdelarna fungerar i ett samhälle med en formell men inte faktisk politisk jämlikhet. Både Rosengård stadsdel och Fosie stadsdel har en stor andel i sin befolkning som inte förvärvsarbetar, en stor del av befolkningen har endast förgymnasial eller gymnasial utbildning, stora delar av befolkningen är född utomlands och den disponibla medelinkomsten och valdeltagandet är låg.

	Rosengård	Fosie
Befolkningsantal	21 995	39 925
Förvärvsarbete	38%	54%
Gymnasial eller förgymnasial utb	71%	70%
Utlandsfödd	60%	41%
Disponibel medel- Inkomst	185.700 Kr	189.700 Kr
Valdeltagande Kommunalval 2006	56.2%	63%

Källa: Områdesfakta Rosengård³³, Områdesfakta Fosie³⁴

³³<http://www.malmo.se/download/18.2ec2683b119e185b0f080007193/20.ROSENG%C3%85RD+rev.+080514.pdf>

³⁴ <http://www.malmo.se/download/18.2ec2683b119e185b0f080007077/16.FOSIE+rev.+080514.pdf>

4.2 Former för deltagande i Rosengård stadsdel

Rosengårds stadsdel har utvecklat ett antal former för deltagande och påverkandemöjligheter för sina medborgare. Nedan följer en beskrivning av formerna.

Öppna stadsdelsfullmäktigemöten med möjlighet till frågor inför stadsdelsfullmäktigesammanträdet – Inför varje sammanträde har medborgarna möjlighet att ställa frågor till stadsdelfullmäktige innan sammanträdet öppnas. Möjligheten finns också att följa beslutsgången som åhörare och samtala med fritidspolitikerna under pausen.

Öppet forum – Stadsdelsfullmäktige har beslutat att ha öppna möten där man som medborgare har möjlighet att ge synpunkter inför kommande ärenden. På dessa möten diskuteras även särskilda stadsdelsfrågor med politiker, ansvariga tjänstemän och andra Rosengårdsbor innan beslut fattas i stadsdelsfullmäktige.

Medborgarförslag – Som medborgare kan du lämna egna förslag och idéer till stadsdelsfullmäktige och stadsdelspolitikerna som sedan behandlas i den politiska processen. Medborgarna har möjlighet att föredra sitt förslag och följa beslutet på stadsdelsammanträdet.

Medborgarkontor – Medborgarkontoret är inrättad för att jobba med olika medborgarkontakter. Här kan medborgarna träffa verksamhetsansvariga för de olika verksamheterna i stadsdelen och få svar på frågor som berör kommunens och stadsdelens verksamheter, samt få information om öppet forum och lämna förslag till kommande tema.

Rådsmöten – I stadsdelen finns två råd, Pensionärsrådet och Barn- och ungdomsrådet. De behandlar och diskuterar frågor som är viktiga för grupperna. Barn - och ungdomsrådet ska kunna påverka den politiska processen och föra vidare de frågor som diskuteras i skolorna. Rådet ska också kunna lämna ”remissvar” på t.ex. uppdrag av politikerna. Representanter för Barn och ungdomsrådet deltar också på stadsdelfullmäktiges Barn - och ungdomsarbetsgrupps sammanträden som hålls ute i främst skol - och fritidsverksamheten.

Källa: Malmöstads hemsida.³⁵

³⁵<http://www.malmo.se/stadsdelar/rosengard/stadsdelsfullmaktige/varmedochpaverka.4.33aee30d103b8f15916800047487.html> och <http://www.malmo.se/stadsdelar/rosengard/medborgarkontor.4.33aee30d103b8f15916800046404.html>

De ovanstående former av deltagande som stadsdelen erbjuder är det formella sättet som medborgarna har möjlighet att nyttja. Men mycket av deltagandet sker många gånger genom muntliga samtal mellan medborgarna och de förtroendevalda. Dessa former av deltagande grundar sig i två generella utgångspunkter. Genom medborgarförslag och synpunkter via medborgarkontor och förvaltning, och genom muntliga kontakter med de lokala förtroendevalda.³⁶ De skriftliga förslagen fungerar inte alls enligt Andreas Konstantinides, medan de förekommer muntliga synpunkter som förs fram via kontakter med förtroendevalda. Denna bild bekräftas också av nämndessekreteraren i Rosengårds stadsdelsfullmäktige, Billy Nilsen. Efter ett kort samtal med honom, menar han att han inte känner till ett enda medborgarförslag som lämnats in skriftligen. Även Siw Steneskog - Ek som jobbar med föreningsservice på medborgarkontoret påtalar frånvarandet av skriftliga förslag till stadsdelsfullmäktige via medborgarkontoret.³⁷ De formella sätten att möjliggöra deltagande och inflytande på för medborgarna är de öppna forumen som hålls några gånger per termin och som enligt Konstantinides samlar mellan 50-100 personer varje gång.³⁸ Bland dessa deltar medborgare, föreningsfolk, lokalpolitiker och tjänstemän.³⁹ Jag har fått tillgång till anteckningar, olika pressmeddelande och inbjudan till öppet forum från de senaste tre gångerna.⁴⁰ Det är också från dessa sammankomster som stadsdelen har tillgängliga anteckningar från. I dessa anteckningar och pressmeddelande framgår det att man diskuterat frågor som berör kultur, idrott och hälsa i stadsdelen, samt tryggheten och trivsamheten i stadsdelen. Det framkommer även att allt från 40 till ett hundratal Rosengårdsbor samlats för att diskutera frågorna tillsammans med tjänstemän och politiker. På dessa möten framkom det av anteckningarna att olika förslag kom från medborgarna och att stadsdelsfullmäktige kommer att följa upp önskemålen. Dock har det inte förekommit i öppet forum sammanhang att stadsdelfullmäktige bjudit in medborgarna för att få synpunkter inför kommande ärenden i stadsdelfullmäktige.⁴¹

Medborgarkontorets roll är också förutom att hjälpa medborgarna att föra sin talan och komma till rätt instans, som innebär att man har många medborgarkontakter, att man även ger

³⁶ Intervju med Andreas Konstantinides (s) ordförande stadsdelsfullmäktige Rosengård, 21 maj 2008

³⁷ Intervju med Siw Steneskog- Ek ansvarig för föreningsservice på medborgarkontoret 20 maj 2008

³⁸ Intervju med Andreas Konstantinides (s) ordförande stadsdelsfullmäktige Rosengård, 21 maj 2008

³⁹ Intervju med Siw Steneskog- Ek ansvarig för föreningsservice på medborgarkontoret 20 maj 2008

⁴⁰ Se bilaga 1 anteckningar och pressmeddelande från öppet forum Rosengård 18/10 2007- 4/3 2008

⁴¹ Intervju med Andreas Konstantinides (s) ordförande stadsdelsfullmäktige Rosengård, 21 maj 2008

information om kommunala verksamheter och det som sker där.⁴² Andreas Konstantinides menar att medborgarkontoren med den nya kommunala organisationen kommer få mera av enhetliga former runt om hela staden. Han menar vidare att medborgarkontoret mer aktivt bör jobba med medborgarkontakter och att hjälpa medborgarna att, i en stadsdel som Rosengård, kunna överbrygga de språkliga hinder som begränsar deltagandet. Vidare ska medborgarkontoret offentliggöra de svar på klagomål och andra synpunkter som framförs till stadsdelsfullmäktige.⁴³ Medborgarkontoret i Rosengård har gjort anteckningar av besök och ärenden till dem, där de framkommer hur många besök de haft⁴⁴ och vilka ärenden som medborgarna fått hjälp med.⁴⁵ Man har gjort dagliga anteckningar från 1 januari 2008 till 15 maj 2008 kring antalet besökare som varierar mellan 600- 1700 per månad. Gällande ärenden så har man gjort dagliga anteckningar av vilka ärenden medborgarna sökt sig till medborgarkontoret för. Jag har valt ut att studera de anteckningar man gjort från den 5/5 - 16/5 2008 för att begränsa omfånget. Av de typer av ärenden som är kopplade till kommunen och stadsdelen är det mycket ärenden som berör individ- och familjeomsorgens verksamhet, barnomsorgen och föreningslivet.⁴⁶

Genom möjligheten för medborgarna i stadsdelen att inför det öppna stadsdelsfullmäktigesammanträdet få ställa frågor och avge synpunkter så menar Andreas Konstantinides att de som förtroendevalda i stadsdelen uppvaktas rätt så flitigt under dessa former. Det framförs kritik och ställs frågor till fullmäktige.⁴⁷ Nämndessekreteraren i stadsdelsfullmäktige Billy Nilsen har inför varje stadsdelsfullmäktigesammanträde gjort anteckningar på antalet medborgare i publiken.⁴⁸ Jag har valt ut att titta på de sammanträden som stadsdelsfullmäktige haft från det första sammanträdet på den nya mandatperioden 31/8 2006 och mer än ett år framåt, dvs. till och med det sista sammanträdet inför juluppehållet som ägde rum den 13/12 2007. På detta sätt täcker man den nya fullmäktiges sammanträden det första året. Sammanlagt är det 11 sammanträden och det medborgerliga besöksgenomsnittet på dessa öppna sammanträden är 7 besökare.⁴⁹

⁴²<http://www.malmo.se/stadsdelar/rosengard/medborgarkontor.4.33aee30d103b8f15916800046404.html>

⁴³ Intervju med Andreas Konstantinides (s) ordförande stadsdelsfullmäktige Rosengård, 21 maj 2008

⁴⁴ Se bilaga 2 Medborgarkontoret i Rosengård - antalet besök 1/8 2008- 15 maj 2008

⁴⁵ Se bilaga 3 Medborgarkontoret i Rosengård – typer av ärenden

⁴⁶ Se bilaga 3 Medborgarkontoret i Rosengård – typer av ärenden

⁴⁷ Intervju med Andreas Konstantinides (s) ordförande stadsdelsfullmäktige Rosengård, 21 maj 2008

⁴⁸ Se bilaga 4 Närvaro sammanträden stadsdelsfullmäktige Rosengård 31/8 2006- 13/12 2007

⁴⁹ Se bilaga 4 Närvaro sammanträden stadsdelsfullmäktige Rosengård 31/8 2006- 13/12 2007

Avslutningsvis menar Andreas Konstantinides men även Siw Eneskog Ek att den form av medborgerlig deltagande som används och ger en påverkandemöjlighet inför beslutsfattande är den politiska arbetsgrupp som jobbar med barn och ungdomsfrågorna i stadsdelen.^{50 51} Jag har tagit del av de minnesanteckningar som gjorts av arbetsgruppen Barn och Ungdom sen de började sin arbetsform med att bjuda in representanter från Barn- och ungdomsrådet. Det är alla sex sammanträden mellan 2007-08-27 och 2008-05-19.⁵² Det visar sig i dessa anteckningar att Barn- och ungdomsrådet ska lämna synpunkter på budgeten för 2009, att Barn- och ungdomsrådets representanter på uppdrag av arbetsgruppen redovisat Barn- och ungdomsrådets diskussioner om resultaten på de nationella proven och slutbetygen. Barn- och ungdomsrådet har även lämnat in synpunkter på en del av skol- och fritidsverksamheten. Förutom Barn- och ungdomsrådets representanter deltar även representanter från stadsdelsfullmäktige och verksamhetsansvariga för barn- och fritidsverksamheten.⁵³

4.3 Former för deltagande i Fosie stadsdel

Fosie stadsdel har förutom mer formella sätt att erbjuda medborgarna deltagande och inflytande även många former av deltagande som bygger på naturliga mötesplatser och arbetssätt som jobbar efter det mer spontana och interaktiva deltagandet. Bodil Johansson, utvecklingssekreterare i Fosie som har ett befolkningsinriktat uppdrag som går ut på att möjliggöra kontakterna mellan politiker och medborgare, menar att detta sätt att jobba tilltalar medborgarna i större utsträckning än de mer formella formerna.⁵⁴ Jag har valt att rikta min huvudsakliga beskrivning av stadsdelens former för medborgardeltagande och medborgarinflytande genom dessa former för att komplettera bilden av de mer formella deltagandeformerna. Jag kommer dock att börja med att nämna några av de mer formella sätten av deltagandeformer, som helt eller delvis har samma utformning som de som jag skrivit om när det gäller Rosengård stadsdel. En av dessa former av deltagande som syftar till att ge medborgarna påverkande och inflytande i den politiska processen är *medborgarförslag* som innebär att medborgarna har möjlighet att ta upp egna frågor och få de behandlade i den

⁵⁰ Intervju med Andreas Konstantinides (s) ordförande stadsdelsfullmäktige Rosengård, 21 maj 2008

⁵¹ Intervju med Siw Steneskog- Ek ansvarig för föreningsservice på medborgarkontoret Rosengård 20 maj 2008

⁵² Se bilaga 5 minnesanteckningar från sammanträden med arbetsgruppen Barn och Ungdom Rosengård 2007-08-27- 2008-05-19

⁵³ Se bilaga 5 minnesanteckningar från sammanträden med arbetsgruppen Barn och Ungdom Rosengård 2007-08-27- 2008-05-19

⁵⁴ Intervju med Bodil Johansson utvecklingssekreterare Fosie stadsdel 2008-05-22

politiska processen.⁵⁵ Fosie stadsdel var först ut i Sverige med att införa detta, redan 1996.⁵⁶ Det har gjorts en sammanställning av medborgarförslagen i Fosie som utgår från åren 2000-2006 och som visar att det inkom 51 medborgarförslag under denna period, vilket innebär i genomsnitt 8,5 förslag om året. De flesta av förslagen handlade om närmiljö, trafik och vägar som har skickats vidare till berörda facknämnder och myndigheter, medan en del av dem har aktualiserats och behandlats av stadsdelsfullmäktige.⁵⁷

Medborgarkontoret i Fosie infördes för att främja demokratin och minska avståndet mellan medborgarna, politiker och tjänstemän. Medborgarkontorets uppgift är att vara en kontaktyta mellan medborgare och förtroendevalda samt att öka tillgängligheten till den kommunala servicen.⁵⁸ På medborgarkontoret kan man få samhällsinformation, vägledning men också träffa lokalpolitiker. Medborgarkontoret i Fosie gör under en vecka, en gång om året, anteckningar över antalet besökare och ärendenas art. Jag har fått tillgång till anteckningarna och sammanställningen. Under vecka 10, 2008 hade Fosie medborgarkontor 2047 besökare.⁵⁹ En del av de ärenden som utträttats i Medborgarkontoret berör stadsdelsfullmäktiges ärenden och även protokoll från sammanträdena har eftersöks.⁶⁰ Som en sista formell form av medborgarinflytande och medborgardeltagande, innan jag går genom de mer interaktiva formerna, nämner Kenneth Öhman planeringssekreterare i Fosie den *lokala skolstyrelsen* i Augustenborgsskolan. Den består av 5 föräldrar, 3 anställda och 1 rektor och väljs på 2 år.⁶¹ Enligt arbets- och delegationsordningen för skolstyrelsen⁶² ingår i uppgiften för styrelsen beslutsrätt i sådant som berör lärotider, studiedagar, arbetsplaner, utformnings av skolans arbetsmiljö, samarbetet mellan skola och hem, olika program för mobbing och trakasserier. Besluten tas efter majoritetsprincipen och efter delegation från stadsdelfullmäktige.⁶³

Stadsdelen arbetar alltså också med medborgardeltagande och medborgarinflytande genom de mer interaktiva och ”friare formerna”.⁶⁴ Det gäller att få medborgarna, och speciellt

55

<http://www.malmo.se/stadsdelar/fosie/stadsdelsfullmaktige/medborgarforslag.4.33aee30d103b8f15916800038904.html>

⁵⁶ Se bilaga 6 inkomna medborgarförslag 2000-2006 Fosie stadsdel

⁵⁷ Se bilaga 6 inkomna medborgarförslag 2000-2006 Fosie stadsdel

⁵⁸ <http://www.malmo.se/stadsdelar/fosie/medborgarkontoretifosie.4.33aee30d103b8f15916800035886.html>

⁵⁹ Se bilaga 7 Medborgarkontoret i Fosie - antalet besök under vecka 10 2008

⁶⁰ Se bilaga 8 Medborgarkontoret i Fosie – typer av ärenden under vecka 10 2007

⁶¹ Se bilaga 9 Lokal styrelse för Augustenborgsskolan Fosie

⁶² Se bilaga 10 Delegation och arbetsordning för lokal styrelse för Augustenborgsskolan Fosie

⁶³ Se bilaga 9 Lokal styrelse för Augustenborgsskolan Fosie

⁶⁴ Intervju med Bodil Johansson utvecklingssekreterare Fosie stadsdel 2008-05-22

ungdomarna, att uttrycka vari deras behov är och på så sätt hjälpa de lokala politikerna att fatta så bra och underbyggda beslut så möjligt. Inledningsvis med en framtidsledargrupp bestående av ungdomsrepresentanter, politiker, tjänstemän och representanter för näringslivet som alla genomgick en förändringsledarutbildning som sedan fortgått i ett antal framtidsverkstäder med ungdomar.⁶⁵ Fokus har legat på att hjälpa till att ta till vara på den kompetens som finns bland deltagarna och speciellt de synpunkter och åsikter som finns bland unga för vidare kanalisering.⁶⁶ Vidare håller det på att växa fram en mötesplats för, av och med ungdomar. ”Växthuset” riktar sig till ungdomar mellan 16-24 år, men även till vuxna. På ”växthuset” jobbar man efter Arnsteins delaktighetsstege,⁶⁷ som handlar om olika steg i deltagandearbetet som graderar de olika formerna i tre kategorier medverkan, medinflytande och medbestämmande.⁶⁸ Enligt Bodil Johansson arbetar stadsdelen med att komma upp så högt så möjligt i stegen,⁶⁹ där medborgarna når någon form av medborgarkontroll och där man genom delegation får medbestämmanderätt och beslutsrätt rörande vissa frågor, typ som en lokala skolstyrelse.⁷⁰

Vidare har man i stadsdelen en mötesplats kallat för *Garaget* som förverkligar det interaktiva deltagandet genom skapandet av idéer som man sen ska jobba för att förverkliga. Det är upp till deltagarna, i huvudsak medborgarna, att bestämma innehållet i verksamheten men det finns tre huvudområden i verksamheten.⁷¹ Ett av dessa kallas för *Dialoglab* där man jobbar med former av medborgardialog och med att hitta och utveckla kunskaper om dialog.⁷² Avslutningsvis går det att nämna det lokala *interaktiva Medborgarnätet* där man erbjuder en elektronisk mötesplats med information, kommunikationsmöjligheter, delaktighet och inflytande. *Medborgarnätet* har dryga 2000 användare och har föreningslivet som navet. Nätet erbjuder också boende i Fosie att komma i direktkontakt med stadsdelens politiker och tjänstemän.⁷³

⁶⁵ Se bilaga 11 anteckningar och deltagandeförteckningar kring framtidsverkstäderna Fosie

⁶⁶ Intervju med Bodil Johansson utvecklingssekreterare Fosie stadsdel 2008-05-22

⁶⁷ Intervju med Bodil Johansson utvecklingssekreterare Fosie stadsdel 2008-05-22

⁶⁸ Se bilaga 12 Arnsteins delaktighetsstege

⁶⁹ Se bilaga 12 Arnsteins delaktighetsstege

⁷⁰ Intervju med Bodil Johansson utvecklingssekreterare Fosie stadsdel 2008-05-22

⁷¹

<http://www.malmo.se/kulturbibliotek/kulturhus/garaget/vadargaraget.4.39883b08111997b0eac800028549.html>

⁷² <http://www.malmo.se/kulturbibliotek/kulturhus/garaget/dialoglab.4.10d69f8c11884193e5d80007153.html>

⁷³ www.aktivstad.net

4.4. Formernas deltagandedemokratiska art

Med de former för deltagande som beskrivits och diskuterats ovan har vi fått kunskaper om hur arbetet med medborgardeltagande och medborgarinflytande ser ut och fungerar i stadsdelarna Rosengård och Fosie. Med detta som utgångspunkt ska jag nu föra en diskussion om formernas deltagandedemokratiska art och dess förhållanden till den deltagandedemokratiska värdegrunden.

Många av formerna för deltagande i stadsdelarna⁷⁴ har en karaktär av att vara en blandning av kontaktskapande ytor och formella forum för medborgarna, tjänstemännen och politikerna att använda sig av för att minska klyftorna mellan medborgarna och de styrande, och för att ge medborgarna möjligheter till dialog och påverkan. Genom upplägget och arbetsformerna, samt det som framkommit från en del av dessa möten och sammankomster kan man följa sättet av kontaktskapande mellan medborgarna, politikerna och tjänstemännen, hur diskussionerna har förts och hur förslag framkommit bland medborgarna som rör de frågor man har utgått ifrån på dessa sammankomster.⁷⁵ Dessa former för deltagande skapar alltså *kontakter mellan medborgare, politiker, tjänstemän och stadsdelförvaltningen* (Nilsson 2005:46) men även *delaktighet för medborgarna* i den politiska processen, och de uppfyller även kravet på *påverkandesyfte* (Nilsson 2005:31, Teorell 2003:325). Dock har det även framkommit att formerna för deltagande och påverkan fått en begränsad tillämpning i praktiken.

De mer formella formerna för deltagande fungerar i en begränsad utsträckning då både Rosengård stadsdel, där det saknas en enda medborgarförslag, och Fosie stadsdel, där man istället i större utsträckning satsat på mer interaktiva former av deltagande, har en stor befolkning vars socioekonomiska förutsättningar för ett aktivt politiskt deltagande i praktiken är begränsad. Bristen på någon vidare form av jämlikhet i de sociala och ekonomiska systemen har bara som bäst skapat en formell politisk jämlikhet. En faktisk politisk jämlikhet, som är förutsättningen för det bredda deltagandet, förutsätter att de grundläggande behoven säkerställs medborgarna. De sociala och ekonomiska behoven, i form av möjligheter till självförverkligande, genom samhällets sociala ansvarstagande och medborgarnas möjlighet

⁷⁴ Se Öppna forum, medborgarkontor, öppna stadsdelsfullmäktigen, interaktiva medborgarnät, framtidsverkstäder m.fl.

⁷⁵ Se bilaga 11 anteckningar och deltagandeförteckningar kring framtidsverkstäderna och bilaga 1 anteckningar och pressmeddelande från öppet forum Rosengård 18/10 2007- 4/3

till en rimlig sysselsättning och social harmoni (Lundquist 2001: 155) måste finnas där. Med stora grupper av socialt och ekonomiskt marginaliserade medborgare så som i Rosengård och Fosie stadsdel, blir den politiska jämlikheten och därmed det politiska deltagandet begränsad.

Många av formerna för mer interaktiva arbetssätt⁷⁶ syftar också till att ”träna” medborgarna och speciellt ungdomar i deltagande och det demokratiska arbetet genom olika processer (framtidswerkstäder, dialoglab m.fl.). Man använder alltså deltagandet som ett sätt att träna medborgarna i det demokratiska arbetet för att på så sätt nå de översta stegen i Arnsteins delaktighetsstege.⁷⁷ Deltagandet kan sägas vara ett sätt att utveckla varje individs sociala och politiska förmågor (Teorell 1998:351-354). Det är viktigt för det deltagandedemokratiska värdet, som sätter alla människors lika värde i centrum, att politiken blir ett verktyg för mänskligt utveckling och individuell frigörelse. (Amnå 2003:110, Teorell 1998: 354). Frågan är hur mycket brett medborgerlig deltagande man kan få genom endast en formell politisk jämlikhet? Om man titta på de formella formerna som *breddar och möjliggör det indirekta påverkandet inför beslutsfattandet* (Nilsson 2005:41) så finns det enligt Andreas Konstantinides för få former för det i Rosengård stadsdel, men han menar att det är önskvärt att få mer av den typen av deltagandeformer.⁷⁸ Enligt Bodil Johansson känner hon inte till någon sådan form i Fosie stadsdel.⁷⁹ Detta visar på den begränsning av det politiska deltagandet i den politiska beslutdemokratin som finns i ett samhälle som bara har en formell politisk jämlikhet (Lundquist 2001:156).

Det enda som lyfts fram i sammanhang gällande deltagandet för *indirekt påverkande inför beslutsfattande* är det form man valt att använda sig av i Rosengård stadsdel, nämligen *Barn- och ungdomsarbetsgruppens* sammanträden.⁸⁰ Då denna grupp har representanter från tjänstemännen, skolungdomarna, andra ungdomar, via Barn- och ungdomsrådet, och de förtroendevalda politikerna som diskuterar politiska frågor inför beslutsfattandet, t.ex. budgeten,⁸¹ så breddar man också möjligheten för påverkande inför beslutsfattande. Gällande det *direkta påverkandet* som speglar sig i det direkta deltagandet (se Teorell 1998, Jarl 2003, Nilsson 2005 m.fl.) så har det i min undersökning inte framkommit att det finns någon sådan

⁷⁶ Se bla *Växthuset, Garaget*

⁷⁷ Intervju med Bodil Johansson utvecklingssekreterare Fosie stadsdel 2008-05-22

⁷⁸ Intervju med Andreas Konstantinides (s) ordförande stadelsfullmäktige Rosengård, 21 maj 2008

⁷⁹ Intervju med Bodil Johansson utvecklingssekreterare Fosie stadsdel 2008-05-22

⁸⁰ Intervju med Andreas Konstantinides (s) ordförande stadelsfullmäktige Rosengård, 21 maj 2008

⁸¹ Se bilaga 5 minnesanteckningar från sammanträden med arbetsgruppen Barn och Ungdom Rosengård 2007-08-27- 2008-05-19

form av medborgardeltagande i Rosengård stadsdel. Däremot har Fosie stadsdel den formen av medborgerligt deltagande genom sin *skolstyrelse*.⁸² Då föräldrarna för eleverna genom sina representanter i styrelsen har delegation i frågor som berör skolans verksamhet så har de också möjlighet att direkt påverka beslutsprocessen och beslutsfattandet.⁸³ Man kan sammanfattningsvis säga att medborgardeltagandet, de indirekta som direkta sådana består av en uppsjö av olika former för att kanalisera individuella preferenser till kollektiva beslut. Det som är den gemensamma grunden för dessa former är det aktiva medborgerliga deltagandet med syftet att påverka utformningen av politik, verksamhet och sådana frågor som uppfattas som vardagliga och nära för medborgarna. Den lokala kontexten lyfts särskilt fram som en lämplig arena för ett medborgerligt deltagande (Nilsson 2005: 48, Jarl 2003:131 m.fl.).

Stadsdelarna är alltså en god lokal arena för medborgerligt deltagande, dock är grunden för medborgardeltagandeformerna, det aktiva medborgerliga deltagandet, bristfälligt i dessa två stadsdelar. Även om de former av medborgardeltagande som vi studerat i detta arbete, i en eller annan form, bygger på att ge möjligheten för medborgarna att aktivt bidra till att de medborgerliga preferenser på ett eller annat sätt kanaliseras i de kollektiva beslut som fattas i stadsdelen, så är inte detta tillräckligt för att påstå att formerna helt är av deltagande demokratisk art.

5. Avslutning

Avslutningsvis kan vi när man knyter ihop säcken konstatera att min underökning har i sina slutsatser angående stadsdelreformen kommit fram till att stadsdelsreformen som sådan öppnar upp politiken och den kommunala organisationen för den deltagandedemokratiska formen, även om den inte rent normativt sett preciserat det deltagandedemokratiska värdet i sin konstruktion. Stadsdelsreformen har öppnat upp för den deltagandedemokratiska formen, men stadsdelsreformen har inte inneburit att förutsättningarna för deltagandedemokratin förändrats. Det är snarare så att deltagandedemokratin begränsas i ett samhälle med ekonomiska klyftor och brist på faktisk politisk jämlikhet. Men jag anser att begränsningen av deltagandedemokratin inte kan vara stadsdelsreformens fel. Även om stadsdelsreformens syfte och målsättning inte är att minska de ekonomiska och sociala klyftorna för att skapa politisk jämlikhet, så har den ändå befruktats av den deltagandedemokratiska formen. Själva

⁸² Se bilaga 9 Lokal styrelse för Augustenborsskolan Fosie

⁸³ Se bilaga 10 Delegation och arbetsordning för lokal styrelse för Augustenborsskolan Fosie

arbetet med medborgerligt deltagande och inflytande som har kommit igång genom stadsdelsreformen i stadsdelarna Rosengård och Fosie har tagit sig uttryck i olika former. Dessa former har i stort sett på olika nivåer uppfyllt de kriterier för den deltagardemokratiska formen i praktiken, men de visar också på hur det medborgerliga deltagandet är bristfälligt, och hur deltagandedemokratin och dess form får en begränsad funktionssätt i praktiken då formen inte helt bygger på den deltagandedemokratiska arten. För att få en reform och former för medborgerligt deltagande som helt bygger på det deltagandedemokratiska värdet och där det medborgerliga deltagandet inte begränsas och fungerar otillräckligt, så måste de ekonomiska klyftorna och den politiska ojämlikheten försvinna. Det är först med det deltagandedemokratiska värdet av frihet, solidaritet och rättvisa som vi kan få förutsättningar för ett brett medborgardeltagande i den politiska beslutsdemokratin.

Jag vill tacka alla som bidragit till detta arbete, och speciellt mina intervjupersoner som alla fått ta del av de texter som refererar till dem innan publiceringen. Efter publiceringen kommer de också att få ett exemplar av detta arbete.

6. Referenser

Litteratur:

Adman, Per, 2006. *Deltagandets mekanismer*, red *Esaiasson, Peter-Westholm, Anders*. Malmö: Liber.

Amnå, Erik, 2003. *Demokratins mekanismer*, red *Gilljam och Hermansson*. Malmö: Liber.

Badersten, Björn, 2006. *Normativ metod., Att studera det önskvärda*, Lund: studentlitteratur.

Brighouse, Harry, 2002. *Democratic theory today*, red *Carter, April - Stoker, Geoffrey*. Cambridge: Blackwell.

Carter, April - Stoker, Geoffrey, 2002. *Democratic theory today*, Cambridge: Blackwell.

Esaiasson, Peter- Gilljam, Mikael- Oscarsson, Henrik-Wängnerud, Lena, 2003. *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Andra upplagan. Stockholm: Nordstedts juridik AB.

Esaiasson, Peter- Westholm, Anders (red), 2006. *Deltagandets mekanismer. Det politiska engagemangets orsaker och konsekvenser*. Malmö: Liber.

Gilljam, Mikael- Hermansson, Jörgen (red), 2003. *Demokratins mekanismer*. Malmö: Liber.

Jarl, Maria, 2003, *Demokratins mekanismer*, red *Gilljam och Hermansson*. Malmö: Liber.

Karlsson, Christer, 2003. *Demokratins mekanismer*, red *Gilljam och Hermansson*. Malmö: Liber.

Lundquist, Lennart, 2001. *Medborgardemokrati och eliterna*. Lund: Studentlitteratur.

Nilsson, Tom, 2005. *Till viken nytta? Om det lokala politiska deltagandets karaktär, komplexitet och konsekvenser*. Lund: Department of Political Science.

Teorell, Jan, 1998. *Demokrati eller fåtalsvälde. Om beslutsfattandet i partiorganisationer*. Uppsala: Statsvetenskapliga föreningen.

- 2003, *Demokratins mekanismer, red Gilljam och Hermansson* Malmö: Liber.

Warren & Habermas, 2002. *Democratic theory today*, red Carter & Stoker, Cambridge: 2002

Muntliga källor

Johansson, Bodil, utvecklingssekreterare Fosie stadsdel 2008-05-22.

Konstantinides, Andreas, (s) ordförande stadelsfullmäktige Rosengård 2008-01-21.

Nilsen, Billy, nämndessekreterare stadsdelsfullmäktige Rosengård 2008-05-20.

Rubin Anders, (s) kommunalråd, Malmö stad 2008-05-07.

Steneskog- Ek, Siw, ansvarig för föreningservice på medborgarkontoret Rosengård 2008-05-20.

Kenneth Öhman, planeringssekreterare i Fosie 2008-05-22.

Malmö stads hemsida:

1.<http://www.malmo.se/download/18.2ec2683b119e185b0f080007193/20.ROSENG%C3%85RD+rev.+080514.pdf>

2. <http://www.malmo.se/download/18.2ec2683b119e185b0f080007077/16.FOSIE+rev.+080514.pdf>
3. <http://www.malmo.se/stadsdelar/rosengard/stadsdelsfullmaktige/varmedochpaverka.4.33aee30d103b8f15916800047487.html>
4. <http://www.malmo.se/stadsdelar/rosengard/medborgarkontor.4.33aee30d103b8f15916800046404.html>
5. <http://www.malmo.se/stadsdelar/fosie/stadsdelsfullmaktige/medborgarforslag.4.33aee30d103b8f15916800038904.html>
6. <http://www.malmo.se/stadsdelar/fosie/medborgarkontoretifosie.4.33aee30d103b8f15916800035886.html>
7. <http://www.malmo.se/kulturbibliotek/kulturhus/garaget/vadargaraget.4.39883b08111997b0eac800028549.html>
8. <http://www.malmo.se/kulturbibliotek/kulturhus/garaget/dialoglab.4.10d69f8c11884193e5d80007153.html>
9. www.aktivstad.net

Bilagor

Bilaga 1. Anteckningar och pressmeddelande från öppet forum Rosengård 18/10 2007- 4/3 2008.

Bilaga 2. Medborgarkontoret i Rosengård - antalet besök 1/8 2008- 15 maj 2008.

Bilaga 3. Medborgarkontoret i Rosengård – typer av ärenden.

Bilaga 4. Närvaro sammanträden stadsdelsfullmäktige Rosengård 31/8 2006- 13/12 2007.

Bilaga 5. Minnesanteckningar från sammanträden med arbetsgruppen Barn och Ungdom Rosengård 2007-08-27- 2008-05-19.

Bilaga 6. Inkomna medborgarförslag 2000-2006 Fosie stadsdel.

Bilaga 7. Medborgarkontoret i Fosie - antalet besök under vecka 10 2008.

Bilaga 8. Medborgarkontoret i Fosie – typer av ärenden under vecka 10 2007.

Bilaga 9. Lokal styrelse för Augustenborsskolan Fosie.

Bilaga 10. Delegation och arbetsordning för lokal styrelse för Augustenborsskolan Fosie.

Bilaga 11. Anteckningar och deltagandeförteckningar kring framtidsverkstäderna Fosie.

Bilaga 12. Arnsteins delaktighetsstege.

Övriga Källor

Protokoll från kommunfullmäktigemöte Malmö 15 juni 1995 nr 7.

Beslutsunderlag Kommunfullmäktige 21/6 1995. Bihang 54 bilaga A, Stadsdelsfullmäktige i Malmö.

